

Konkurences padome

Par izglītības iestāžu darbību,
nodrošinot dienesta viesnīcas
pakalpojumus trešajām personām
tirgus uzraudzība

Noslēguma ziņojums

Rīga
2024

SATURA RĀDĪTĀJS

SAĪSINĀJUMU SARAKSTS UN LIETOTO TERMINU SKAIDROJUMS	3
IEVADS	4
I. NORMATĪVAIS REGULĒJUMS	5
II. DIENESTA VIESNĪCU DARBĪBA.....	5
2.1. Samaksas noteikšanas kārtība.....	5
2.2. Cena un atrašanās vieta.....	12
2.3. Grozījumu izdarīšana cenrādī	15
2.4. Dienestu viesnīcu ieņēmumi	17
2.5. Trešo personu raksturojums un darbības izvērtējums	20
2.6. Reklāma un Eiropas Savienību fondu piesaiste	23
VI. SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI	24

SAĪSINĀJUMU SARAKSTS UN LIETOTO TERMINU SKAIDROJUMS

KP – Konkurences padome

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija

KM – Kultūras ministrija

ZM – Zemkopības ministrija

VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas

FM – Finanšu ministrija

MK noteikumi Nr. 333 – Ministru kabineta 03.05.2011. noteikumi Nr. 333 "Kārtība, kādā plānojami un uzskaitāmi ieņēmumi no maksas pakalpojumiem un ar šo pakalpojumu sniegšanu saistītie izdevumi, kā arī maksas pakalpojumu izcenojumu noteikšanas metodika un izcenojumu apstiprināšanas kārtība"

MK noteikumi Nr. 131 – Ministru kabineta 25.02.2021. noteikumi Nr. 131 "Izglītības un zinātnes ministrijas padotībā esošo profesionālās izglītības iestāžu maksas pakalpojumu cenrādis"

MK noteikumi Nr. 171 – Ministru kabineta 18.03.2021. noteikumi Nr. 171 "Izglītības un zinātnes ministrijas padotībā esošo koledžu maksas pakalpojumu cenrādis"

MK noteikumi Nr. 611 – Ministru kabineta 10.10.2017. noteikumi Nr. 611 "Murjāņu sporta ģimnāzijas publisko maksas pakalpojumu cenrādis"

MK noteikumi Nr. 663 – Ministru kabineta 17.12.2019. noteikumi Nr. 663 "Kultūras ministrijas padotībā esošo profesionālās izglītības iestāžu maksas pakalpojumu cenrādis"

Trešās personas – šajā tirgus uzraudzībā ar trešajām personām izprot personas, kas nav saistītas ar konkrēto mācību iestādi

IEVADS

- 1 Eiropas Savienībā kopumā tūrisma rādītāji pagājušajā gadā sasnieguši jau teju pirms pandēmijas skaitļus, taču Latvijā šajā ziņā ierindojas pēdējā vietā.¹
- 2 Centrālās statistikas pārvaldes dati liecina, ka 2022. gadā Latvijas tūristu mītnēs apkalpoti 2,2 miljoni ārvalstu un vietējo viesu, kas ir par 66,2 % vairāk nekā 2021. gadā, tomēr par 23,9 % mazāk nekā pirms pandēmijas 2019. gadā. Viesi tūristu mītnēs pavadīja 3,9 miljonus nakšu, kas ir par 63,2 % vairāk, salīdzinot ar iepriekšējo gadu.
- 3 Naktsmītņu pakalpojumu nodrošināšana ir nozīmīgs aspekts tūrisma industrijā, un, lai gan līdz ar 01.01.2020. Konkurences likuma grozījumiem, KP redzeslokā ir nonākušas publisku personu kapitālsabiedrības, kas sniedz naktsmītņu pakalpojumus, KP saņem sūdzības arī par izglītības iestāžu darbību, iznomājot dienesta viesnīcas tūristiem.
- 4 KP 07.01.2022. tika saņemts iesniegums, kurā tika norādīts uz Valkas Jāņa Cimzes ģimnāzijas darbību izmitināšanas jomā. Iesniedzēja ieskatā, Valkas Jāņa Cimzes ģimnāzija rada konkurences deformēšanu izmitināšanas jomā, jo tās piedāvātā cena, iznomājot gultas vietu dienesta viesnīcā, ir vairākas reizes zemāka nekā privāto tirgus dalībnieku piedāvātā cena.
- 5 Tāpat regulāri publiskajā telpā izskanējušas bažas no Latvijas tūrisma asociācijas "Lauku ceļotājs" : *"Uz "Lauku ceļotāja" vadītājas Asnātes Ziemeles galda krājas viesu namu un kempingu sūdzības par pašvaldību iejaukšanos viesmīlības biznesā. Pašvaldību iestādes, piemēram, muzeji, kultūras nami un sporta centri, par neadekvāti zemu cenu piedāvā telpas pasākumiem. Par Eiropas naudu atjaunotajās muižās tiek ierīkotas pašvaldību viesnīcas un kafejnīcas."*²
- 6 Konkurences likuma 3. panta otrā daļa nosaka, ka tiešās pārvaldes un pastarpinātās pārvaldes iestāde, kā arī kapitālsabiedrība, kurā publiskai personai ir izšķiroša ietekme, savā darbībā nodrošina brīvu un godīgu konkurenci. Savukārt Konkurences likuma 14.¹ pantā ir noteikts aizliegums publiskajām personām ar savu darbību kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci. Vienlaicīgi Konkurences likuma 14.¹ panta ceturtā daļa paredz, ka Konkurences likuma 14.¹ pantu piemēro, ciktāl konkrētā darbība tieši neizriet no citos likumos noteiktajām prasībām.
- 7 Tādējādi KP 2023. gada jūlijā uzsāka tirgus uzraudzību par izglītības iestāžu darbību, nodrošinot dienesta viesnīcas pakalpojumus trešajām personām.³ Tirgus uzraudzības mērķis ir veikt dienesta viesnīcu darbības analīzi, **sniegtot dienesta viesnīcas pakalpojumus trešajām personām (t. sk., nometnēm)**, un identificēt normatīvā regulējuma prasības, kas, iespējams, veicina atšķirīgus konkurences apstākļus, kā arī piedāvāt nepieciešamās izmaiņas normatīvajos aktos, lai veicinātu konkurences neitralitāti, finansiālo ilgtspēju un vienlīdzīgus konkurences apstākļus izglītības iestāžu dienesta viesnīcām un privāto naktsmītņu pakalpojuma sniedzējiem.
- 8 KP tirgus uzraudzībā pieprasīja un apkopoja informāciju no visām pašvaldībām, kā arī IZM, KM un ZM par tām padotībā vai pārziņā esošajām izglītības iestādēm ar dienesta viesnīcām par tās darbības periodu no 2019.–2022. gadam,

¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/DDN-20230315-1>

² <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/pasvaldibas-un-lauku-turisma-uznemejicinas-par-atputniekiem.a307405/>

³ Ārpus tirgus uzraudzības ir Ukrainas civiliedzīvotāju izmitināšana dienesta viesnīcās.

nodrošinot dienesta viesnīcas pakalpojumus trešajām personām, kā arī izvērtēja publiski pieejamo informāciju.

I. NORMATĪVAIS REGULĒJUMS

- 9 Saskaņā ar Vispārējās izglītības likumu vispārējās izglītības iestādes pamatuzdevums ir vispārējās izglītības programmu īstenošana. Taču saskaņā ar Vispārējās izglītības likumu 10. panta trešās daļas 4. un 5. punktu vispārējās izglītības iestāde ir tiesīga sniegt dienesta viesnīcas un internātu pakalpojumus un veikt saimniecisko un citāda veida darbību, ja tas netraucē vispārējās izglītības programmu īstenošanu.
- 10 Saskaņā ar Izglītības likuma 59. panta ceturtās daļas 2. punktu izglītības iestādes var saņemt papildu finanšu līdzekļus, sniedzot maksas pakalpojumus iestādes nolikumā noteiktajos gadījumos.
- 11 Saskaņā ar Profesionālās izglītības likuma 15. panta trešo daļu profesionālās izglītības iestāde atbilstoši Izglītības likumam un citu likumu un normatīvo aktu noteikumiem ir tiesīga veidot profesionālās izglītības iestādes struktūru, tai skaitā, saskaņojot ar izglītības iestādes dibinātāju, izglītības programmu īstenošanas vietas, un patstāvīgi veikt saimniecisko un citāda veida darbību, ja tas netraucē izglītības programmu īstenošanu un ir paredzēts izglītības iestādes nolikumā.

II. DIENESTA VIESNĪCU DARBĪBA

2.1. Samaksas noteikšanas kārtība

Pašvaldību dienesta viesnīcas

- 12 Pašvaldībās tirgus uzraudzības analizētajā periodā ir 62 dienesta viesnīcas, kas nodrošina dienesta viesnīcu pakalpojumus trešajām personām.
- 13 Pašvaldības likuma 10. panta otrās daļas 2. punkta d) apakšpunkts⁴, kas paredz, ka domes kompetencē ir lemt par maksas noteikšanu pašvaldības sniegtajiem pakalpojumiem, ja tā, paredzot to pašvaldības nolikumā, nav pilnvarojusi pašvaldības administrāciju lemt par pašvaldības sniegtajiem pakalpojumiem.
- 14 Lai noteiktu maksu par dienesta viesnīcas pakalpojumu sniegšanu, pašvaldības iestāde saskaņā ar apstiprināto metodiku sagatavo maksas pakalpojuma izmaksu aprēķinu. Pašvaldības lielākoties vadās pēc MK noteikumos Nr. 333 noteiktās kārtības, kādā plānojami un uzskaitāmi ieņēmumi no valsts budžeta iestāžu sniegtajiem maksas pakalpojumiem un ar šo pakalpojumu sniegšanu saistītie izdevumi, kā arī iestāžu un no valsts budžeta nefinansēto aģentūru sniegto maksas pakalpojumu izcenojumu noteikšanas metodiku un izcenojumu apstiprināšanas kārtību. Tāpat pašvaldības ievēro VARAM izstrādāto metodisko materiālu pašvaldībām "Vadlīnijas maksas pakalpojumu izcenojuma noteikšanai un izcenojumu apstiprināšanas kārtībai pašvaldībās".⁵ Tas ir izstrādāts, ievērojot MK noteikumi Nr. 333 un Ministru kabineta 20.02.2018. noteikumus Nr. 97 "Publiskas personas mantas iznomāšanas noteikumi".
- 15 MK noteikumi Nr. 333 8. punkts nosaka, ka iestādes ar maksas pakalpojumu sniegšanu saistīto izdevumu apjomu plāno tādā pašā apmērā kā ieņēmumus no

⁴ Iepriekš – Par pašvaldībām 21. panta pirmās daļas 14. punkta b) apakšpunkts.

⁵ <https://drive.google.com/file/d/1CNsysQe5tEEoRk3nhdF5WV8zd0EVCVKI/view>

sniegtajiem maksas pakalpojumiem. Tas nozīmē, ka valsts pārvaldes iestāžu sniegtajiem maksas pakalpojumiem nav peļņas gūšanas rakstura un cenas par valsts pārvaldes iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem tiek noteiktas tādā apmērā, kas atbilst ar pakalpojumu sniegšanu saistītajiem faktiskajiem izdevumiem. MK noteikumi Nr. 333 9. punkts paredz, ka, lai noteiktu maksas pakalpojumu izcenojumu, iestāde un valsts aģentūra katram maksas pakalpojuma veidam saskaņā ar MK noteikumi Nr. 333 1. pielikumu izstrādā maksas pakalpojuma izcenojuma aprēķinu.

- 16 Savukārt MK noteikumu Nr. 333 10. punktā noteikts, ka maksas pakalpojuma izcenojums ietver visas izmaksas, kuras rodas, sniedzot maksas pakalpojumu, un to aprēķina, izmantojot šādu formulu:

$$\text{Imp} = (\text{Tizm} + \text{Nizm})/\text{Vsk}, \text{ kur:}$$

Imp – viena sniegtā maksas pakalpojuma veida vienas vienības izcenojums; Tizm – tiešās izmaksas jeb izmaksas, kas ir tieši attiecināmas uz maksas pakalpojuma sniegšanu. Šīs izmaksas parasti ietver maksas pakalpojuma sniegšanai izlietoto materiālu iegādes izmaksas un tiešos izdevumus darba samaksai, kā arī ar šo samaksu saistītās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas;

Nizm – netiešās izmaksas jeb izmaksas, kas ir netieši saistītas ar attiecīgā maksas pakalpojuma sniegšanu, piemēram, iestādes vadībā un administrācijā nodarbināto darbinieku un citu darbinieku darba algas un ar šīm algām saistītās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, pamatlīdzekļu remonta un ekspluatācijas izdevumi, telpu apkures un apgaismošanas izdevumi, pamatlīdzekļu nolietojums, nomas maksa un apdrošināšanas maksājumi, vispārējas nozīmes palīgmateriāli un citi ar attiecīgā maksas pakalpojuma sniegšanu netieši saistīti izdevumi;

Vsk – plānotais maksas pakalpojuma vienību skaits noteiktā laikposmā.

- 17 Taču kritērijus izmaksu klasificēšanai tiešajās un netiešajās izmaksās, kā arī netiešo izmaksu attiecināšanai uz konkrēto maksas pakalpojuma veidu iestāde nosaka, pamatojoties uz maksas pakalpojuma un tā sniegšanas procesa specifiku. Tādējādi KP secina, ka iestādēs ir atšķirīga gan darba samaksa, gan materiālu iegādes izmaksas, gan telpu apkures, elektrības un kanalizācijas izdevumi, gan nomas maksa un apdrošināšanas maksājumi un citi maksājumi, gan arī maksas pakalpojuma sniegšanas procesa specifika, veicot aprēķinus atbilstoši MK noteikumi Nr. 333 noteiktajai metodikai. Līdz ar to pastāv atšķirības samaksā par identiska pakalpojuma sniegšanu dažādās iestādēs.
- 18 Vienlaicīgi, apkopojot saņemto informāciju, KP secina, ka kopumā maksas aprēķinos ir iekļautas darba samaksas izmaksas, ar apsaimniekošanu un komunālajiem pakalpojumiem saistītās izmaksas, kas šī pakalpojuma nodrošināšanas saistībā būtu uzskatāmas par nozares specifiskajām izmaksām, taču to izmaksu detalizācijas pakāpe un pozīcijas ir atšķirīgas.
- 19 KP izlases kārtībā ir detalizētāk apskatījusi 3 pašvaldību dienesta viesnīcas pakalpojuma sniegšanas izmaksas: Augšdaugavas novada pašvaldības Sporta skola, Tukuma novada pašvaldības Kandavas Reģionālās pamatskolas internāts, Balvu novada pašvaldības Balvu Valsts ģimnāzijas internāts.
- 20 KP secina, ka Augšdaugavas novada pašvaldības Sporta skolas maksas pakalpojuma izcenojuma aprēķinā papildus ir iekļautas tādas izmaksu pozīcijas kā izmaksas par interneta pakalpojumu un mīksto inventāru. Tukuma novada pašvaldības Kandavas Reģionālās pamatskolas internāta maksas pakalpojuma

izcenojuma aprēķinā ir iekļautas tādas izmaksu pozīcijas kā ēkas apdrošināšana, veļas mazgāšana, normatīvajos aktos noteiktie veselības un fiziskās sagatavotības pārbaudes izdevumi, darba aizsardzības līdzekļi, zāles, ķīmikālijas, laboratorijas preces, izdevumi par precēm iestādes sabiedrisko aktivitāšu īstenošanai, degviela. Balvu novada pašvaldības Balvu Valsts ģimnāzijas internāta maksas pakalpojuma izcenojuma aprēķinā ir iekļautas tādas izmaksas kā apsardze un ventilācijas apkalpošana, filtri.

- 21 Līdz ar to KP secina, ka izglītības iestādēm ir būtiski izsmeļoši izanalizēt pakalpojuma veidojošās izmaksas un pārskatīt pakalpojuma izmaksu aprēķinu, lai tajā tiktu pilnīgi un precīzi uzskaitītas visas izmaksas, pārskatot sniegtā pakalpojuma nodrošinājumu.
- 22 Tāpat KP secina, ka pašvaldībās ir atšķirīga pievienotās vērtības nodokļa likmes piemērošana dienesta viesnīcu pakalpojumiem **trešajām personām**. Daļa no viesnīcām piemēro 12 % likmi, bet daļa – 21 % likmi. Piemēram, Aizkraukles novada pašvaldība Skrīveru vidusskola, Neretas Jāņa Jaunsudrabiņa vidusskola un Jaunjelgavas vidusskola dienesta viesnīcas pakalpojumiem piemēro 21 % likmi. Arī Augšdaugavas novada pašvaldības Bebrenes vispārizglītojošās un profesionālās vidusskola dienesta viesnīcas pakalpojumiem trešajām personām piemēro 21 % likmi. Savukārt saskaņā ar Valmieras pilsētas pašvaldības domes 30.04.2020. lēmumu Nr. 146 "Par dienesta viesnīcas pakalpojuma cenrāža apstiprināšanu" dienesta viesnīcas īres maksai diennaktī (gultas vieta *euro*/diennaktī) netika piemērots pievienotās vērtības nodoklis, pamatojoties uz Pievienotās vērtības likuma 52. panta pirmās daļas 25. punkta a) apakšpunktu, kas paredz, ka ar nodokli neapliek dzīvojamo telpu īri (izņemot viesu izmitināšanas pakalpojumus viesu izmitināšanas mītnēs — viesnīcās, moteļos, viesu mājās, lauku tūrismam izmantojamās mājās, kempingos, tūristu mītnēs).
- 23 Valsts ieņēmumu dienests ir sniedzis savu vērtējumu par samazinātās pievienotās vērtības nodokļa 12 % likmes piemērošanas tiesībām tūristu izmitināšanas pakalpojumiem.⁶ Valsts ieņēmumu dienests 09.02.2023. uzziņā norāda, ka atbilstoši Pievienotās vērtības nodokļa likuma 42. panta desmitajai daļai nodokļa samazināto likmi 12 % piemēro izmitināšanas pakalpojumiem tūristu mītnēs, ja ir nodrošināta viesu izmitināšanas pakalpojumu sniegšana atbilstoši tūrismu regulējošajiem normatīvajiem aktiem, tai skaitā, ievērojot arī Tūrisma likuma 1. panta 12., 13. un 17. punktā minētos nosacījumus. Saskaņā ar Tūrisma likuma 1. panta 17. punktu, tūristu mītne ir ēkas daļa, ēka, ēku grupa vai labiekārtota vieta (teritorija), kurā komersants vai saimnieciskās darbības veicējs nodrošina tūristu diennakts izmitināšanu un apkalpošanu. Savukārt Tūrisma likuma 1. panta 12. punktā noteikts, ka tūrisms ir personas darbības, kas saistītas ar ceļošanu un uzturēšanos ārpus savas pastāvīgās dzīvesvietas brīvā laika pavadīšanas, lietišķo darījumu kārtošana vai citā nolūkā ne ilgāk kā vienu gadu. Atbilstoši Tūrisma likuma 1. panta 13. punktam tūrists ir fiziskā persona, kura ceļo ārpus savas pastāvīgās dzīvesvietas ne ilgāk kā vienu gadu, uzturas sabiedriskā vai privātā mājvietā ne mazāk kā vienu nakti un apmeklētajā vietā neveic algotu darbu.
- 24 Tādējādi KP secina, ka Valsts ieņēmumu dienests pievienotās vērtības nodokļa piemērošanas kārtību nosaka atkarībā no darījuma ekonomiskā satura un būtības.

⁶ <https://www.vid.gov.lv/lv/media/15746/download?attachment>

IZM, KM un ZM dienesta viesnīcas

- 25 **IZM** padotībā un pārraudzībā ir 34 izglītības iestādes⁷ ar dienesta viesnīcām. Tirgus uzraudzības analizētajā periodā 24 no tām sniedz dienesta viesnīcas pakalpojumus trešajām personām. Bet, tā kā daudzām no šīm izglītības iestādēm dienesta viesnīcas ir vairākās vietās, tad kopumā tas veido 44 dienesta viesnīcas ar atsevišķu adresi.
- 26 IZM esošo profesionālās izglītības iestāžu sniegto maksas pakalpojumu veidi un to izcenojumi noteikti MK noteikumos Nr. 131. Tāpat IZM esošo profesionālās izglītības iestāžu sniegto maksas pakalpojumu veidi un to izcenojumi noteikti arī MK noteikumos Nr. 171. Savukārt Murjāņu sporta ģimnāzijai noteikti ar MK noteikumiem Nr. 611.
- 27 MK noteikumi Nr. 131, Nr. 171 un Nr. 611 ir izdoti saskaņā ar Likuma par budžetu un finanšu vadību 5. panta deviņo daļu, kas nosaka, ka Ministru kabinets izdod noteikumus par valsts tiešās pārvaldes iestāžu sniegto maksas pakalpojumu cenrāžu apstiprināšanu. MK noteikumu Nr. 131 un Nr. 171 pielikumos pievienoti IZM padotībā esošo profesionālās izglītības iestāžu un padotībā esošo koledžu maksas pakalpojumu cenrāži – katrai izglītības iestādei savs.
- 28 Uz publisko maksas pakalpojumu izcenojuma aprēķinu attiecas Likuma par budžetu un finanšu vadību 5. panta 12.¹ daļa, kur noteikts, ka nosakot maksas pakalpojuma izcenojumu, ievēro nosacījumu, ka samaksa par pakalpojumu nedrīkst pārsniegt ar pakalpojuma sniegšanu saistītās izmaksas, kā arī attiecas MK noteikumos Nr. 333 noteiktie principi, t. i., aizpildīt un apstiprināt katram pakalpojumam maksas pakalpojuma izcenojuma aprēķinu atbilstoši MK noteikumu Nr. 333 1. pielikumam, kurā iekļautas konkrētā maksas pakalpojuma tiešās un netiešās izmaksas un cena noteikta, paredzot plānoto pakalpojumu vienību skaitu.
- 29 MK noteikumu Nr. 131 un Nr. 171 anotācijās skaidrots, ka saskaņā ar Pievienotās vērtības nodokļa likuma 42. panta desmito daļu pakalpojumiem par dienesta viesnīcas dzīvojamo telpu citām personām tiek piemērota samazinātā pievienotās vērtības nodokļa likme 12 %.
- 30 Atsevišķām mācību iestādēm tādām kā Latvijas Universitāte, Banku augstskola, Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Vidzemes augstskola, Rīgas Tehniskā universitāte, kas ir atvasinātas publiskas personas un kurām prioritāra ir šo institūciju autonomija, maksas pakalpojuma cenrāži ir noteikti ar iekšējiem rīkojumiem.
- 31 Vienlaicīgi, apkopojot IZM sniegto informāciju, KP secina, ka Latvijas Universitāte studējošiem īres maksu nosaka, ņemot vērā pašizmaksas aprēķinu, savukārt trešajām personām papildus piemērota peļņas norma, kas aprēķināta kā procents no objekta kadastrālās vērtības. Banku augstskola dienesta viesnīcas pakalpojuma maksa tiek noteikta, vadoties no viesnīcas dzīvojamo telpu pašizmaksu (infrastruktūras uzturēšanas izmaksas, personāla izmaksas, nekustamā īpašuma un citi nodokļi, amortizācijas izmaksas, utt.) aprēķina un attiecīgās tirgus situācijas analīzes. Bet Rīgas Tehniskā universitāte norādījusi, ka trešajām personām cena ir lielāka nekā studentam atbilstoši tirgus situācijai, kas tiek pārskatīta ne retāk kā reizi gadā, ja nav novērojamas tirgus svārstības.

⁷ Viena no tām ir VSIA „Rīgas Tūrisma un radošās industrijas tehnikums”, kurā IZM ir kapitāldaļu turētāja un kura kā kapitālsabiedrība ir ārpus tirgus uzraudzības tvēruma. KP rīcībā nav informācijas par veikto līdzdalības pārvērtēšanu VSIA „Rīgas Tūrisma un radošās industrijas tehnikums”.

Cenas aprēķinā ir iekļautas 100 % ēkas apsaimniekošanas un uzturēšanas izmaksas.

- 32 **KM** padotībā tirgus uzraudzības analizētajā periodā ir 4 profesionālās vidējās izglītības iestādes ar dienesta viesnīcām, kas nodrošina arī dienesta viesnīcu pakalpojumus trešajām personām.⁸
- 33 KM padotībā esošo profesionālās vidējās izglītības iestāžu maksas pakalpojumu cenrādis noteikts ar MK noteikumiem Nr. 663. Tie ir izdoti saskaņā ar Likuma par budžetu un finanšu vadību 5. panta deviņto daļu, kas nosaka, ka Ministru kabinets izdod noteikumus par valsts tiešās pārvaldes iestāžu sniegto maksas pakalpojumu cenrāžu apstiprināšanu un vadoties pēc MK noteikumiem Nr. 333.
- 34 MK noteikumu Nr. 663 anotācijā norādīts, ka noteiktās maksas pakalpojumu cenas ir vienādas vai līdzīgas pakalpojumu cenām citās iestādēs. Savukārt iegūtie finanšu līdzekļi par izglītības iestāžu sniegtajiem maksas pakalpojumiem tiks izlietoti ar pakalpojuma sniegšanu saistīto izdevumu segšanai.
- 35 **ZM** pārraudzībā tirgus uzraudzības analizētajā periodā ir Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte⁹, kurai Jelgavā ir 8 dienesta viesnīcas¹⁰, kas nodrošina dienesta viesnīcu pakalpojumus trešajām personām, un Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes Malnavas koledža ar dienesta viesnīcu.¹¹
- 36 Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes dienesta viesnīcu izmantošanas cenrādi nosaka rektora rīkojums. Šobrīd ir spēkā 21.02.2023. rektora rīkojums Nr. 4.3.-13/18 "Par īres pakalpojumu maksu LBTU dienesta viesnīcās".
- 37 ZM skaidro, ka Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte neveido atsevišķu maksas aprēķinu, nosakot izmitināšanas pakalpojuma izcenojumus trešajām personām. Par pamatu tiek ņemti studējošiem noteiktie izcenojumi, kuriem tiek piemērota pievienotās vērtības nodokļa daļa un ieņēmumu no saimnieciskās darbības daļa. Tāpat maksa par izmitināšanas pakalpojumiem tiek mainīta pēc nepieciešamības (piemēram, mainoties komunālo pakalpojumu izmaksām, dienesta viesnīca vai tās daļa tiek remontēta un uzlabojas dzīves apstākļi tajā) ne biežāk kā 1 reizi gadā. Rektora rīkojums par izmitināšanas pakalpojuma izmaksām tiek izdots ne vēlāk kā līdz studiju gada beigām (aptuveni 20. jūnijam) un tas stājas spēkā nākamajā studiju gadā (aptuveni 1. septembrī).
- 38 Savukārt Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes Malnavas koledža dienesta viesnīcas izmantošanas pakalpojuma izmaksas trešajām personām līdz 23.03.2021. noteiktas ar Ministru kabineta 03.09.2013. noteikumiem Nr. 720 "Malnavas koledžas maksas pakalpojumu cenrādis"¹². Savukārt šobrīd Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes Malnavas koledžas dienesta viesnīcas piedāvāto pakalpojumu klāsts un cenrādis ir noteikts iekšējos noteikumos

⁸ 2023. gadā notikusi Rēzeknes Mākslas un dizaina vidusskola un Jāņa Ivanova Rēzeknes Mūzikas vidusskolas reorganizācija, izveidot apvienoto Latgales Mūzikas un mākslas vidusskolu. Savukārt MIKC Liepājas Mūzikas, mākslas un dizaina vidusskola dienesta viesnīca pabeigta tikai 2022. gadā, līdz ar to ieņēmumi saņemti tikai no 2023. gada, kas ir ārpus tirgus uzraudzības analizētā perioda.

⁹ Ar 30.08.2022. Latvijas Lauksaimniecības Universitātes Padomes lēmumu Nr. 6 un 31.08.2022. Konventa lēmumu Nr. 11-5 apstiprināja grozījumus Latvijas Lauksaimniecības Universitātes Satversmē par Latvijas Lauksaimniecības Universitātes nosaukuma maiņu uz Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte

¹⁰ Ārpus tirgus uzraudzības ir SIA "Bulduru tehnikums", kuras 100 % kapitāldaļu pieder Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātei.

¹¹ Pamatojoties uz 07.07.2021. Ministru kabineta rīkojumu Nr. 487 "Par Malnavas koledžas reorganizāciju" no 01.01.2022. ir Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes aģentūras statusā.

¹² Zaudējuši spēku 23.03.2021.

“Maksas pakalpojumu cenrādis”, kas apstiprināts ar 30.03.2022. Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes aģentūras “Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes Malnavas koledža” padomes sēdē, kas ir ticis izstrādāts, vadoties pēc MK noteikumiem Nr. 171.

- 39 Tāpat atbilstoši MK noteikumu Nr. 171 anotācijās skaidrotajam pakalpojumiem par dienesta viesnīcas dzīvojamo telpu citām personām tiek piemērota samazinātā pievienotās vērtības nodokļa likme 12 %.
- 40 Apkopojot saņemto informāciju, KP secina, ka visas dienesta viesnīcas (izņemot atsevišķas augstskolas), veicot maksas pakalpojuma izcenojumu, ievēro MK noteikumos Nr. 333 noteikto metodiku maksas pakalpojuma izcenojuma noteikšanai un tajā ietvertu principu, ka samaksa par pakalpojumu nedrīkst pārsniegt ar pakalpojuma sniegšanu saistītās izmaksas. Tādējādi maksai par dienesta viesnīcu trešajām personām netiek pievienots peļņas apmērs, kas līdz ar to ietekmē kopējo izmaksu struktūru, radot iespaidu, ka cena par pakalpojumu ir zemāka nekā privātajiem pakalpojuma sniedzējiem. Cena bieži vien ir viens no galvenajiem faktoriem, kas ietekmē patērētāju lēmumus par pirkumu. Konkurences tirgū klienti salīdzina cenas starp līdzīgiem vai vienādiem produktiem vai pakalpojumiem, lai pieņemtu sev labāko lēmumu.
- 41 Privātie naktsmītņu pakalpojumu sniedzēji parasti ir uz peļņu orientēti uzņēmumi, kuriem ir jāgūst ieņēmumi, lai uzturētu savu darbību un nopelnītu. KP ieskatā, nevienlīdzīgus konkurences apstākļus rada tas, ja valsts vai pašvaldību izglītības iestādes piedāvā identiskus pakalpojumus un konkurē ar privātajiem naktsmītņu sniedzējiem, neiekļaujot peļņas apmēru.
- 42 Atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas judikatūrai tirgus dalībnieka jēdziens ietver katru organizāciju, kas ir iesaistīta ekonomiskā aktivitātē, neatkarīgi no tās juridiskā statusa un veida, kādā tā tiek finansēta.¹³ Savukārt uzņēmuma ekonomisko aktivitāti raksturo: 1) preču un pakalpojumu piedāvāšana tirgū;¹⁴ 2) ekonomiska un finansiāla riska uzņemšanās no uzņēmuma puses; 3) tas, vai konkrētā aktivitāte varētu tikt nodrošināta no privāta uzņēmuma puses peļņas gūšanas nolūkā.¹⁵ Ja iepriekš minētie kritēriji tiek izpildīti, tad nav svarīgi, vai organizācija ir veidota peļņas gūšanas nolūkā un vai tā vispār izveidota ar ekonomisku mērķi.
- 43 Līdz ar to šāds uzņēmuma/saimnieciskās darbības jēdziens ir daudz plašāks un nav atkarīgs no tā juridiskā statusa un finansēšanas veida. Svarīgs ir tikai organizācijas darbības veids – saimnieciska darbība pretstatā darbībai, kurai nav saimniecisks raksturs (*non-economic activity*).
- 44 Tādējādi Konkurences likums attiecas uz visiem tirgus dalībniekiem, kas veic saimniecisko darbību, arī publisko tiesību subjektiem, ja tie veic saimniecisko darbību privāto tiesību jomā.¹⁶ Līdz ar to KP uzskata, ka konkurences apstākļos

¹³ Eiropas Savienības Tiesas 23.04.1991. lēmums lietā Nr. C-41/90 *Höfner and Elser*, 21. rindkopa.

¹⁴ Eiropas Savienības Tiesas 12.09.2000. spriedums lietā C-180/98, *Pavlov*, 75. rindkopa.

¹⁵ *UK Competition Commission Appeal Tribunal* (KAT) 22.05.2002. spriedums lietā Nr. 1006/2/1/01 *Bettercare Group*, 71.–103. rindkopa. Eiropas Savienības Tiesas 16.03.2004. spriedums apvienotajās lietās C-264/01, C-306/01, C-354/01 un C-355/01, *Aok Bundesverband A.O(AOK)*, 523.–533. rindkopa.

¹⁶ Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 01.07.2011. spriedums lietā Nr. SKA – 268/2011 7. punkts un Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 09.07.2012. spriedums lietā Nr. SKA –137/2012 8. punkts.

tirgū, nosakot maksas pakalpojuma izcenojumu, cenām jābūt noteiktām atbilstoši tirgus principiem, t. i., ietverot arī peļņu.

- 45 Arī Valsts kontrole revīzijā par pašvaldību sniegtajiem maksas pakalpojumiem norādījusi, ka saimnieciskajam pakalpojumam aktuāls ir jautājums par cenas noteikšanas metodiku un ka šiem pakalpojumiem nevajadzētu kropļot komercdarbības vidi, tāpēc, ja vispār šādu pakalpojumu saglabā, tā cenai vajadzētu atbilst tirgus cenai.¹⁷
- 46 Tirgus uzraudzībā KP lūdza FM sniegt viedokli par nepieciešamību normatīvajos aktos skaidri noteikt, ka konkurences apstākļos tirgū, nosakot maksas pakalpojuma izcenojumu, cenām jābūt noteiktām atbilstoši tirgus principiem, t. i., ietverot arī peļņu.
- 47 **FM sniedza viedokli**, ka, analizējot maksas pakalpojuma jēdzienu valsts budžeta kontekstā, jāņem vērā vairāki apsvērumi. Pirmais, valsts budžeta iestādes sniedz publiskos pakalpojumus, kas saistāmas ar darbībām vai darījumiem, kuros tās iesaistās valsts pārvaldes funkciju vai uzdevumu pildīšanā. Iestāžu maksas pakalpojumu sniegšana valsts pārvaldes funkciju izpildes ietvaros bieži ir nesaraujami saistīta ar iestādes rīcībā esošo resursu ekonomiski efektīvu izmantošanu, kas ir iestādes vadītāja kompetences un atbildības jautājums, piemēram, funkcijas izpildē neiesaistīto telpu izīrēšana, mācību procesā radušos blakusproduktu un pakalpojumu pārdošana, izglītības iestāžu nepiepildīto dienesta viesnīcu pakalpojumu piedāvāšana trešajām personām. Taču FM norādījusi, ka vienlaikus jāņem vērā vienlīdzīgas pieejas ievērošana pret tiem subjektiem, kas pakalpojumu saņēmēši valsts pārvaldes funkcijas īstenošanas ietvaros, un tiem, kas to saņēmēši tā saucamā "brīvā tirgus" apstākļos. Otrais, maksas pakalpojumu ieņēmumi ir viens no valsts pārvaldes iestāžu finansējuma avotiem un valsts budžeta sastāvdaļām, tādēļ būtiska ir vienota un caurskatāma maksas pakalpojumu izcenojumu noteikšanas metodika un izcenojumu aprēķina pieejamība, kas ļauj lēmuma pieņēmējiem un sabiedrībai būt informētiem par cenas pamatotību. Valsts pārvaldes iestādes, sniedzot maksas pakalpojumus un tādējādi pildot valsts pārvaldes funkcijas, kas saistītas ar politikas mērķu sasniegšanu, nevar gūt peļņu (peļņas gūšanai tiek dibinātas kapitālsabiedrības, un likumdošana atrunā gadījumus, kad publiska persona savu funkciju efektīvai izpildei var dibināt kapitālsabiedrību vai iegūt līdzdalību esošā kapitālsabiedrībā). Trešais, atšķirīga samaksa par identiska pakalpojuma sniegšanu dažādās valsts budžeta iestādēs ir pamatota.
- 48 Nobeigumā FM norāda, ka valsts pārvaldes institucionālo sistēmu pastāvīgi pārbauda un, ja nepieciešams, pilnveido, izvērtējot arī funkciju apjomu, nepieciešamību un koncentrācijas pakāpi, normatīvā regulējuma apjomu un detalizāciju, apsverot deleģēšanas iespējas vai ārpakalpojuma izmantošanu. Pārvaldes pastāvīgās uzlabošanas princips nosaka pienākumu regulāri izvērtēt pakalpojumu saturu un to pieejamību, tostarp arī fizisko un finansiālo pieejamību.
- 49 Savukārt attiecībā uz pašvaldību darbību **VARAM sniedza viedokli**, norādot, ka jau no Valsts pārvaldes iekārtas likuma 87. panta otrās daļas pašvaldībām izriet pienākums privāto tiesību jomā ievērot tādu pašu kārtību, kā ikvienam pakalpojuma sniedzējam, ciktāl to neregulē publiski tiesiskie ierobežojumi.

¹⁷ https://www.lrvk.gov.lv/uploads/files/Dokumenti/Pasvaldibas/Macibu%20materiali/Prezentacija_Maksas%20pak_LPMC%2028032017.pdf

2.2. Cena un atrašanās vieta

- 50 KP, apkopojot datus par 116 pašvaldību, IZM, KM un ZM dienesta viesnīcām, kas nodrošina dienesta viesnīcu pakalpojumus trešajām personām, secina, ka 74 no tām cenas par gultas vietu vai numuriņu diennaktī ir robežās no **3 līdz 10 euro**, 34 no tām cenas ir robežās no **10 līdz 20 euro**, bet tikai 8 no tām cenas ir vairāk kā **20 euro** (skat. 1. attēlu).
- 51 Attiecībā uz dienestu viesnīcu atrašanās vietu var secināt, ka dienestu viesnīcu, kas nodrošina pakalpojumus arī trešajām personām, izplatība Latvijā ir plaša, aptverot daudzus novadus un lielākas pilsētas. Visvairāk var konstatēt Rīgas valstspilsētā, Balvu novadā, Aizkraukles novadā, Jelgavas valstspilsētā, Jēkabpils novadā, Tukuma novadā, Daugavpils valstspilsētā, Rēzeknes valstspilsētā, Valmieras novadā un Saldus novadā (skat. 1. attēlu).

1. attēls. Dienestu viesnīcas atrašanās vietas

Avots: KP izstrādāts, izmantojot saņemto informāciju no pašvaldībām, IZM, KM, ZM

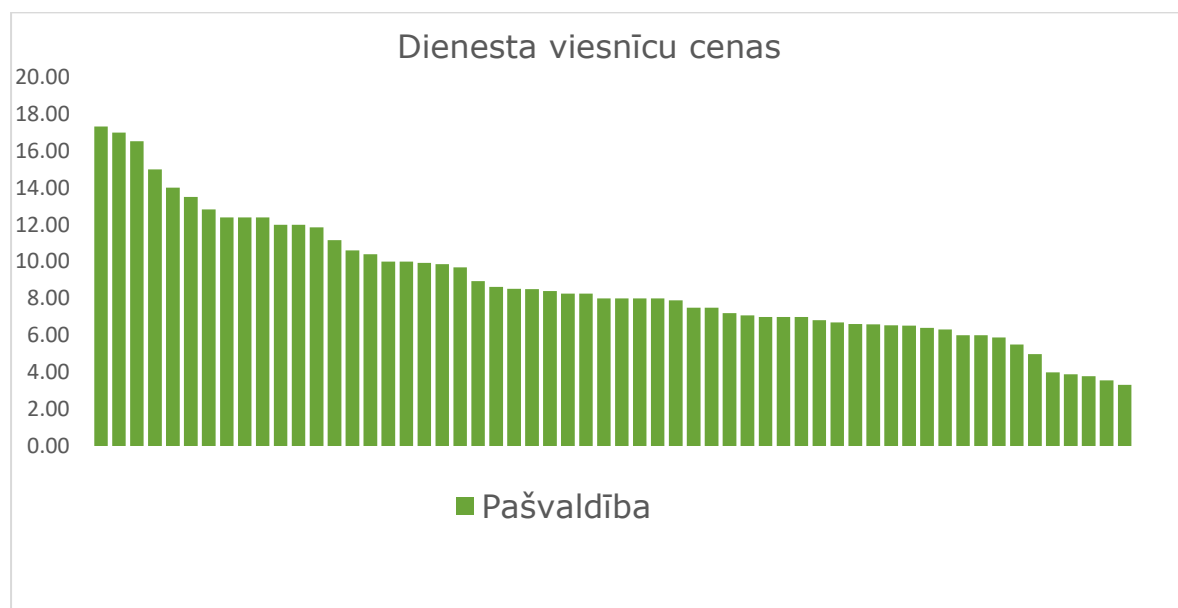
pašvaldības ● IZM ● KM ● ZM ●

Pašvaldību dienesta viesnīcas

- 52 Apkopojot informāciju par pašvaldību dienestu viesnīcu cenām trešajām personām, KP secina, ka pašvaldību dienesta viesnīcu cenas par gultas vietu vai numuriņu diennaktī ir robežās no **3,31 euro līdz 17,33 euro**. Savukārt vidējā cena ir **8,79 euro** (skat. 2. attēlu). Atsevišķos gadījumos dienesta viesnīcas piedāvā arī izmantot naktsmītni bez gultas veļas, līdz ar to cena tiek samazināta.

Tāpat atsevišķos gadījumos zemākas cenas tiek piedāvātas, palielinoties uzturēšanās laikam.

- 53 Vienlaicīgi KP secina, ka pašvaldības piedāvā arī paaugstināta komforta numurus. Piemēram, Brocēnu novada pašvaldības Brocēnu novada Bērnu un jaunatnes sporta skola piedāvāja luksusa numuru 2 personām par 45 *euro* (t. sk. pievienotās vērtības nodoklis), kā arī pusluksusa numuru 2 personām par 36,00 *euro* (t. sk. pievienotās vērtības nodoklis). Arī Saldus novada pašvaldības Sporta skola piedāvā pusluksusa numuru par 35 *euro* (t. sk. pievienotās vērtības nodoklis) 2 personām¹⁸, Daugavpils valstspilsētas pašvaldības Daugavpils Stropu pamatskola-attīstības centrs piedāvā komforta istabu par 21,63 *euro*.

2. attēls. Dienestu viesnīcas cenas

Avots: KP izstrādāts, izmantojot saņemto informāciju no pašvaldībām

IZM, KM un ZM dienesta viesnīcas

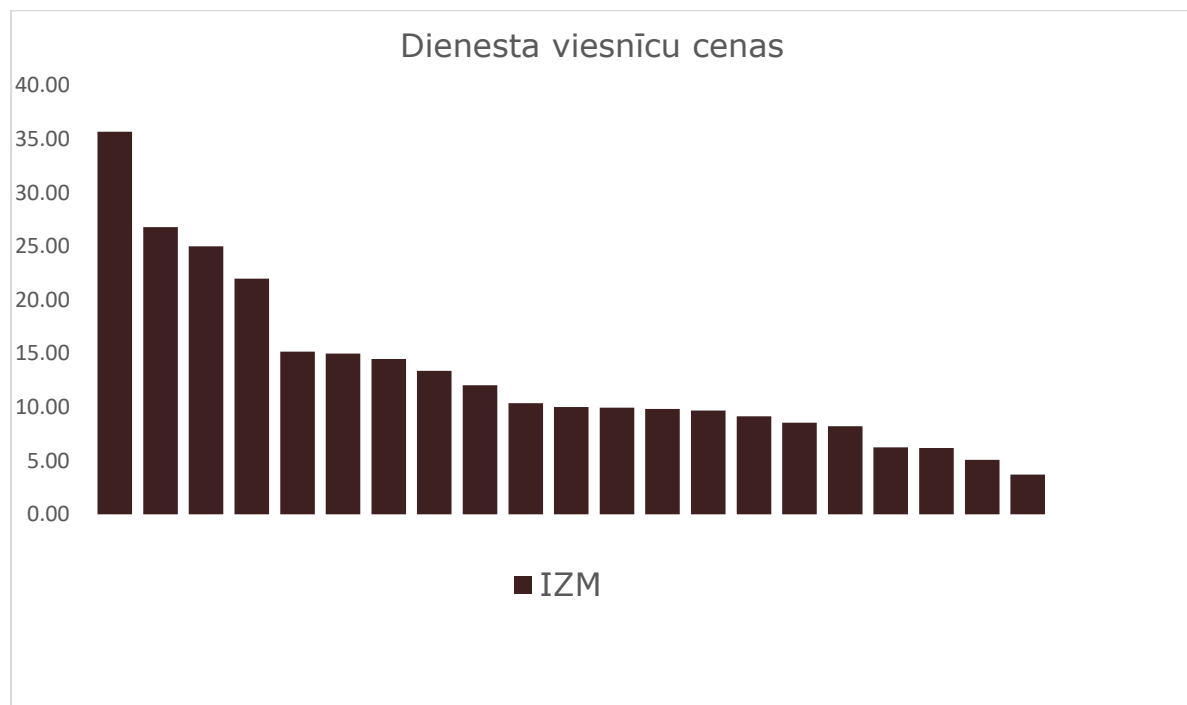
- 54 Apkopojot informāciju par **IZM** dienestu viesnīcu cenām trešajām personām, KP secina, ka IZM dienesta viesnīcu cenas par gultas vietu vai numuriņu diennaktī ir robežās no **3,72 euro līdz 35,71 euro**. Savukārt vidējā cena ir **13,17 euro** (skat. 3. attēlu).¹⁹
- 55 Tāpat KP secina, ka arī IZM padotībā esošas dienesta viesnīcas piedāvā paaugstināta komforta numurus. Piemēram, Jelgavas tehnikums piedāvā divvietīgu luksusa numuru par 27 *euro*, Ventspils tehnikums piedāvā luksusa numuru par 100 *euro*. Savukārt Smiltenes tehnikuma mācību viesnīca "Kalna ligzda" ir trīs zvaigžņu viesnīca, kas piedāvā numurus, sākot no 30 *euro* līdz 82 *euro* ar cenā iekļautām brokastīm.
- 56 Smiltenes tehnikuma mācību viesnīca "Kalna ligzda" norādījusi, ka *"pamata klienti ir biznesa cilvēki, kurus uz Smiltēni atved darba darīšanas. Ir arī pastāvīgie*

¹⁸ 13.07.2023. Saldus novada pašvaldība apstiprinājusi jaunu cenrādi "Par Saldus novada sporta skolas maksas pakalpojumu apstiprināšanu", kurā viesnīcai Brocēnos noteikta cena ar pievienotās vērtības nodokli – 45 *euro* par luksusa numuru un 36 *euro* par pusluksusa numuru, kā arī viesnīcā Saldū noteikta cena – 45 *euro* par luksusa numuru.

¹⁹ Ārpus apkopojuma ir Latvijas Universitātes un Rēzeknes tehnoloģiju akadēmijas dienesta viesnīcu cenas.

ciemiņi – ralliju un riteņbraukšanas sacensību apmeklētāji. Vasarās viesnīcā bieži ciemojas dažādu nometņu dalībnieki. „Kalna ligzdā” viesojušies daudzi ievērojami skatuves mākslinieki.²⁰ Tāpat Smiltenes tehnikuma mācību viesnīca “Kalna ligzda” piedāvā “romantisku numuriņu jaunlaulātajiem”²¹. Turklāt apstākļi, ka attiecīgā viesnīca ir saņēmusi trīs zvaigznes, KP ieskatā, var sniegt priekšrocības konkurencē ar privātiem pakalpojuma sniedzējiem, jo tas var radīt priekšstatu par noteiktu standartu un komforta līmeni, kas var būt līdzvērtīgs vai pat pārspēt privātā sektora piedāvājumu, īpaši ņemot vērā, ka Smiltē un tās apkārtnē tikai vēl vienai no naktsmītnēm ir trīs zvaigznes. Vienlaicīgi Smiltenes tehnikuma mācību viesnīcas “Kalna ligzda” cenas arī noteiktas MK noteikumos Nr. 131, līdz ar to var secināt, ka cenām netiek pievienots peļņas apmērs.

- 57 Tādējādi KP norāda uz nepieciešamību veikt izvērtējumu par Smiltenes tehnikuma mācību viesnīcas “Kalna ligzda” saimniecisko darbību, vērtējot, vai saimnieciskās darbības apjoms nepārsniedz mācību procesa nepieciešamo apjomu un vai mācību viesnīcas mērķus nav iespējams sasniegt ar citiem līdzekļiem.

3. attēls. Dienestu viesnīcas cenas

Avots: KP izstrādāts, izmantojot saņemto informāciju no IZM

- 58 Apkopojot informāciju par **KM** dienestu viesnīcu cenām trešajām personām, KP secina, ka **KM** dienesta viesnīcu cenas par gultas vietu vai numuriņu diennaktī ir robežās no **8 euro līdz 10 euro**. Savukārt Staņislava Broka Daugavpils Mūzikas vidusskola maksa tiek noteikta pēc tāmes. MK noteikumu Nr. 171 anotācijā skaidrots, ka, lai nodrošinātu vienotu pieeju visu maksas pakalpojumu cenu aprēķinā, arī gadījumos, kad cenrāža pozīcijai tiks piemērota tāme, sastādot izmaksu tāmi izglītības iestādes izmantos MK noteikumos Nr. 333 noteiktos principus, aizpildot un apstiprinot katram pakalpojumam maksas pakalpojuma

²⁰ <https://www.smiltenestehnikums.lv/pakalpojumi/kalna-ligzda>

²¹ Turpat.

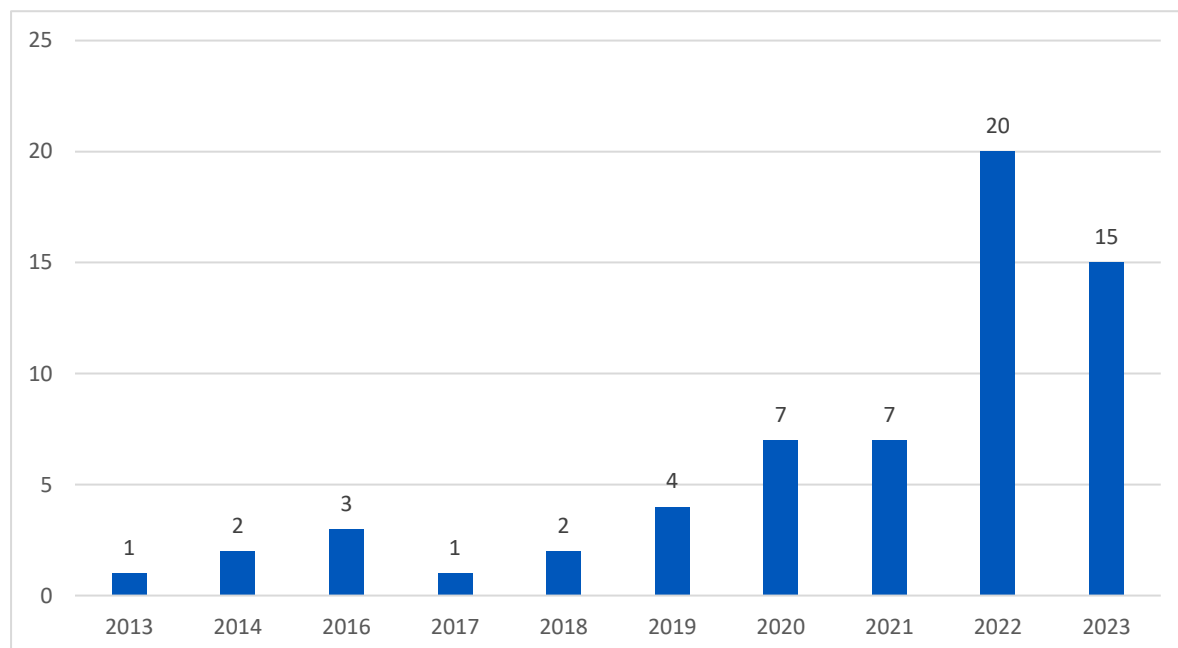
izcenojuma aprēķinu atbilstoši MK noteikumu Nr. 333 1. pielikumam, kurā tiks iekļautas konkrētā maksas pakalpojuma tiešās un netiešās izmaksas, un cena noteikta, paredzot plānoto pakalpojumu vienību skaitu.

- 59 Apkopojot informāciju par **KM** dienestu viesnīcu cenām trešajām personām, KP secina, ka **KM** dienesta viesnīcu cenas ir robežās no **8,50 euro līdz 20 euro** (daļai cenā iekļauts pievienotās vērtības nodoklis un maksa par patērēto elektroenerģiju). Vienlaicīgi tiek piedāvāts arī paaugstināta komforta numuriņš par 30 euro.

2.3. Grozījumu izdarīšana cenrādī

Pašvaldību dienesta viesnīcas

- 60 Ir svarīgi ņemt vērā, ka MK noteikumi Nr. 333 nosaka, ka grozījumus lēmumā par maksas pakalpojumu cenrādi izdara šādos gadījumos:
- ir izdarīti grozījumi normatīvajos aktos vai mainījušies apstākļi, kas ietekmē institūcijas sniedzamo maksas pakalpojumu klāstu;
 - ir būtiski mainījušās (samazinājušās vai palielinājušās) tiešās vai netiešās izmaksas, kuras veido maksas pakalpojumu izcenojumus;
 - ir mainījies plānoto maksas pakalpojumu vienību skaits noteiktā laikposmā, ka tas būtiski ietekmē vienas pakalpojuma vienības sniegšanas izmaksas.
- 61 Taču informācijas apkopošanas rezultātā KP, izskatot saņemtos dienesta viesnīcu pakalpojumu cenrādus, secina, ka, lai gan pēdējo gados ir noticis nepārprotams izmaksu pieaugums, visas izglītības iestādes nav veikušas naktsmītņu maksas pakalpojumu cenrāžu aktualizāciju un maksa par pakalpojumiem netiek pārskatīta vairākus gadus.

4. attēls. Cenrāžu apstiprināšanas gads

Avots: KP izstrādāts, izmantojot saņemto informāciju no pašvaldībām

- 62 No 4. attēla secināms, ka no 62 dienestu viesnīcu cenrāžiem, par kuriem pašvaldības 2023. gadā ir sniegušas atbildes uz KP informācijas pieprasījumiem, 35 cenrāži ir aktualizēti vai no jauna pieņemti 2023. līdz 2022. gadam, 14 cenrāži – 2021. līdz 2020. gadam, taču 13 cenrāži – 2019. līdz 2013. gadam.²²
- 63 Jau 2017. gadā Valsts kontrole revīzijā par pašvaldību sniegtajiem maksas pakalpojumiem²³ konstatēja, ka iekļautās plānotās pakalpojumu sniegšanas izmaksas periodiski netiek salīdzinātas ar pakalpojumu sniegšanas faktiskajām izmaksām un pakalpojumu sniegšanas izmaksas un maksa par pakalpojumiem netiek pārskatīta vairākus gadus, lai gan pakalpojumu sniegšanas izmaksas ir būtiski mainījušās.
- 64 Informācijas apkopošanas rezultātā KP konstatējusi, ka, piemēram, Ogres novada pašvaldība dome 2020. gadā ir pieņēmusi lēmumu par dienesta viesnīcas pakalpojuma cenrāža apstiprināšanu, Jelgavas novada dome – 2018. gadā, Rēzeknes novada pašvaldības dome – 2016. gadā, Sējas pamatskolas maksas pakalpojumu cenrādis ir apstiprināts 2014. gada Sējas novada domes sēdē (pirms administratīvi teritoriālās reformas, šobrīd Sējas novads ietilpst Saulkrastu novada pašvaldībā), Balvu novada Viduču pamatskola aizvien izmanto 2013. gadā Balvu novada domes apstiprinātu maksas cenrādi, lai gan pārējās Balvu novada izglītības iestāžu dienesta viesnīcas izmanto 2021., 2022. un 2023. gadā apstiprinātus cenrāžus.
- 65 Nenoliedzami, administratīvi teritoriālā reforma ir veicinājusi to, ka pašvaldības ir pārskatījušas un veikušas grozījumus vai pieņēmušas jaunus lēmumus par maksas pakalpojumu cenrādi. Taču vienlaicīgi būtu svarīgi turpināt regulāri pārskatīt attiecīgās izmaksas, sekojot līdzī dabiskam izmaksu pieaugumam un lai konstatētu, vai nav būtiski mainījušās izmaksas vai plānotais maksas pakalpojumu vienību skaits noteiktā laika posmā.

IZM, KM un ZM dienesta viesnīcas

- 66 KP ieskatā, apstākļi, ka IZM un KM dienesta viesnīcu cenrāži kā normatīvie akti tiek apstiprināti Ministru kabinetā, var apgrūtināt un sarežģīt dienesta viesnīcu spēju efektīvi un ātri reaģēt uz nepieciešamību izdarīt grozījumus maksas cenrādī. Piemēram, attiecībā uz Rīgas Stila un modes tehnikuma dienesta viesnīcu Ūdeļu ielā 24, Rīgā, norādīts, ka 2022. gadā ir pieņemts jauns cenrādis, kas ir publicēts mājaslapā, bet nav apstiprināts Ministru kabinetā.
- 67 Vienlaicīgi KP ņem vērā, ka jau 2019. gadā tika izvērtēta iespēja nevirzīt apstiprināšanai Ministru kabineta sēdē normatīvos tiesību aktus, kas nosaka maksas pakalpojumu cenrāžus, bet to apstiprināšanu atstāt ministra kompetencē.²⁴ Ņemot vērā, ka no iestāžu maksas pakalpojumu cenrāžiem privātpersonām izriet pienākums samaksāt noteiktu maksu par iestādes sniegto pakalpojumu, iestāžu maksas pakalpojumu cenrāžiem ir jābūt izdotiem tāda tiesību akta veidā, kas ir saistošs privātpersonām. Ievērojot minēto, Tieslietu ministrija secināja, ka pastāv divas iespējas, kā ministrs varētu izdot iestādes maksas pakalpojumu cenrādi, lai tas būtu saistošs privātpersonām: kā ārējo normatīvo aktu (ministra noteikumus); kā vispārīgo administratīvo aktu.

²² Vienlaicīgi KP secina, ka pēc KP informācijas pieprasījuma par pašvaldību dienestu viesnīcu darbību vairākas pašvaldības veikušas maksas pakalpojumu cenrāžu aktualizāciju.

²³ https://lrvk.gov.lv/uploads/files/Dokumenti/Pasvaldibas/Macibu%20materiali/Prezentacija_Maksas%20pak_LPMC%2028032017.pdf

²⁴ https://tap.mk.gov.lv/doc/2020_11/TMzin_300920_cenrazi.1905.docx

- 68 Kas attiecas uz ministru tiesībām izdot ārējus normatīvos aktus (ministra noteikumus), tad šobrīd ministriem tādu tiesību nav. Šāda tiesību institūta ieviešana Ministru kabinetā jau tikusi vērtēta konceptuālajā ziņojumā "Ministra noteikumu institūta ieviešanas izvērtējums"²⁵, kā arī ir aktualizēta atkārtoti konceptuālā ziņojuma projektā "Ministra noteikumu institūta ieviešanas iespējamības izvērtējums"²⁶, kurā tikusi apsvērtā iespēja pilnvarot ministrus pieņemt noteikumus. Taču netika pieņemts lēmums ministru noteikumu ieviešanu.
- 69 Attiecībā uz iespēju maksas pakalpojumu cenrāžus izdot vispārīgo administratīvo aktu veidā tika secināts, ka tas prasītu būtiskas normatīvā regulējuma izmaiņas, kas varētu radīt regulējuma sadrumstalotību, kā arī palielināt slogu gan valsts pārvaldes iestādēm, gan tiesām.
- 70 Kopumā, KP ieskatā, būtu nepieciešams ieviest tādu kārtību, kas ļautu dienesta viesnīcām pietiekoši ātri un efektīvi reaģēt uz nepieciešamību veikt izmaiņas cenrādī. Kā arī KP aicina atbildīgās ministrijas regulāri uzraudzīt un atbalstīt dienesta viesnīcas, lai nodrošinātu nepieciešamo grozījumu izdarīšanu.

2.4. Dienestu viesnīcu ieņēmumi

Pašvaldību dienesta viesnīcas

- 71 KP iespēju robežās²⁷ ir apkopojusi kopējos pašvaldību dienesta viesnīcu ieņēmumus no 2019. gada līdz 2022. gadam (skat. 5. attēlu) un secina, ka četros gados pašvaldības kopā ir ieņēmušas vismaz **888 723,7 euro**. 2020. gadā dienesta viesnīcas ieņēmumi ir ievērojami samazinājušies salīdzinājumā ar 2019. gadu. Šajā periodā dienesta viesnīcas tāpat kā privātās naktsmītnes vistiešāk ir cietušas no pasaules mēroga ekonomiskajām problēmām, ko radīja *Covid-19* pandēmija. Ceļojumu ierobežojumi un tūrisma samazināšanās ir varējuši ietekmēt arī dienesta viesnīcu apmeklētību. 2021. gadā dienestu viesnīcas ieņēmumi palielinājušies salīdzinājumā ar 2020. gadu, kas varētu liecināt par ekonomikas atveseļošanos un tūrisma aktivizēšanos pēc pandēmijas. Ienākumu pieaugums turpinājies arī 2022. gadā, kur ieņēmumi ir sasnieguši augstāko līmeni, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem.

²⁵ <https://likumi.lv/ta/id/291833-par-konceptualo-zinojumu-ministra-noteikumu-instituta-ieviesanas-izvertejums>

²⁶ <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40485427>

²⁷ Atsevišķas pašvaldības norādīja, ka tām administratīvi teritoriālās reforma dēļ nav datu par iepriekšējo gadu ieņēmumiem. Tāpat atsevišķos gadījumos nav veikta atsevišķa uzskaitē, nodalot skolēnu un trešo personu ieņēmumus vai nav nodalīti ieņēmumi par Ukrainas civiliedzīvotāju izmitināšanu no trešo personu ieņēmumiem (šos gadījumus KP nav ņēmusi vērā, apkopojot ieņēmumu datus). Vienlaicīgi, KP ieskatā, ir iegūta pietiekama datu kopa, lai gūtu priekšstatu par dienesta viesnīcu iespējamo ietekmi uz tirgu.

2019 251 807,5 euro

2020 176 568,9 euro

2021 205 301 euro

2022 253 560,3 euro

5. attēls. Pašvaldību dienesta viesnīcu ieņēmumi

Avots: KP izstrādāts, izmantojot saņemto informāciju no pašvaldībām

- 72 KP ir apkopojusi²⁸ kopējos **IZM** dienesta viesnīcu ieņēmumus no 2019. līdz 2022. gadam (skat. 6.attēlu) un secina, ka četros gados IZM padotībā vai pārraudzībā esošās dienesta viesnīcas kopā no trešo personu izmitināšanas ir ieņēmušas **2,4 miljonus euro**. KP novēro tādu pašu tendenci kā pašvaldību dienesta viesnīcu gadījumā, kas, visticamāk, ir saistīts ar *Covid-19* pandēmija ierobežojumiem, 2020. gada ieņēmumiem būtiski samazinoties. Tāpat arī IZM dienesta viesnīcām 2021. gadā ir novērojams ienākumu pieaugums salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Savukārt 2022. gadā ir novērojama liela ienākumu izaugsme salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem, ievērojami pārsniedzot pat pirms *Covid-19* pandēmijas ieņēmumus.

2019 665 901,1 euro

2020 362 217,2 euro

2021 402 131,7 euro

2022 997 470,8 euro

6. attēls. IZM dienesta viesnīcu ieņēmumi

Avots: KP izstrādāts, izmantojot saņemto informāciju no IZM

- 73 Vienlaicīgi KP secina, ka Liepājas Universitātes dienesta viesnīca kopš 2018. gada ir nodota apsaimniekošanā privātam uzņēmumam. Līguma ietvaros uzņēmējam ir jānodrošina dienesta viesnīcas pakalpojumi, tajā pat laikā
- 74 dienesta viesnīcas neizmantošanās telpas uzņēmumam ir tiesības iznomāt trešajām personām vai nodot apakšnomā, šādi mazinot studējošo izmaksas,

²⁸ Atsevišķos gadījumos KP radās aizdomas, ka nav nodalīti ieņēmumi par Ukrainas civiliedzīvotāju izmitināšanu no trešo personu ieņēmumiem (šos gadījumus KP nav ņēmusi vērā, apkopojot ieņēmumu datus). Vienlaicīgi, KP ieskatā, ir iegūta pietiekama datu kopa, lai gūtu priekšstatu par dienesta viesnīcu iespējamo ietekmi uz tirgu.

nodrošinot ēkas uzturēšanu un remontu, kā arī dienesta viesnīcas administrēšanu. Liepājas Universitāte nenosaka un neierobežo trešo personu izmitināšanu dienesta viesnīcā, ja vien tā negatīvi neskar Liepājas Universitātes studējošo labbūtību un izmitināšanu.

- 75 Liepājas Universitāte šādu darbības modeli ir izvēlējusies, jo tā nav atradusi līdzekļus, lai ēku izremontētu. Līdz ar to tika izsludināts konkurss par ēkas nodošanu nomā uz 20 gadiem. Ar uzvarētāju tika noslēgts nomas līgums ar noteikumu, ka tiks veikti būtiski labiekārtošanas darbi. Par studentu maksu par dienesta viesnīcas izmantošanu joprojām lemj Liepājas Universitātes Senāts. Tāpat nomnieks veica darbinieku pārnemšanu, un esošie darbinieki saglabā savas darbavietas.²⁹
- 76 Tādējādi, lai gan Liepājas Universitātes motivācija šādam sadarbības modelim ir bijusi finanšu trūkums ēkas labiekārtošanai, KP ieskatā, šāds sadarbības modelis ar privātiem pakalpojuma sniedzējiem ir iespējams arī citu izglītības iestāžu dienesta viesnīcu apsaimniekošanā, nomas līgumā atrunājot sadarbības aspektus un izglītības iestādei nosakot gan nomas maksu studentiem, gan iekšējās kārtības noteikumus.
- 77 Apkopojot **KM** sniegto informāciju par ieņēmumiem, kas gūti, sniedzot izmitināšanas pakalpojumus trešajām personām (skat. 7. attēlu), KP secina, ka tie pirmšķietami varētu tikt uzskatīti par atsevišķiem ieņēmuma gadījumiem, kas, lai arī sniegti ar konkrētās mācību iestādes nesaistītām personām, tomēr ir saistīti ar attiecīgās izglītības iestādes mācību procesu – konkursu, skates, meistarklases dalībniekiem.

	2019	1 361,02 euro
	2020	484,27 euro
	2021	100 euro
	2022	600,3 euro

7. attēls. KM dienesta viesnīcu ieņēmumi

Avots: KP izstrādāts, izmantojot saņemto informāciju no KM

- 78 KP ir apkopojusi kopējos **ZM** dienesta viesnīcu ieņēmumus no 2019. gada līdz 2022. gadam (skat. 8. attēlu) un secina, ka četros gados ZM padotībā esošās dienesta viesnīcas kopā no trešo personu izmitināšanu ir ieņēmušas **102 945,71 euro**. Taču šajā gadījumā jāņem vērā, ka ZM dienesta viesnīcas teju visas atrodas Jelgavas pilsētā. Ieņēmumu kritums skaidrojams arī to, ka no 31.12.2019. pārtraukta dienesta viesnīcas Mātera ielā 26, Jelgavā, ekspluatācija. Tāpat KP secina, ka no 2020. gada trīs dienesta viesnīcas nav saņēmušas ieņēmumus par trešo personu izmitināšanu.

²⁹ <https://irliepaja.lv/liepajnieki/liepu-savu-nolaisto-kopmitnu-eku-iznoma-oagprojekti/>

2019	76 170,54 euro
2020	4 083 euro
2021	6 471,57 euro
2022	16 220,6 euro

8. attēls. ZM dienesta viesnīcu ieņēmumi

Avots: KP izstrādāts, izmantojot saņemto informāciju no ZM

2.5. Trešo personu raksturojums un darbības izvērtējums

Pašvaldību dienesta viesnīcas

- 79 **Pašvaldību** izglītības iestādes ir sniegušas trešo personu raksturojumu, norādot, ka dienesta viesnīcu pakalpojumus galvenokārt izmanto individuālas fiziskas personas, juridiskas personas, biedrības, dažādas nometnes (bērnu nometnes, sporta klubu treniņnometnes), publiskas institūcijas (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbiniekiem (amatpersonām) darba vajadzībām. Tāpat tiek slēgti ilgtermiņa līgumi par dienesta viesnīcu izmantošanu. Piemēram, Bauskas novada pašvaldība norādījusi, ka Valles pamatskola ir noslēgusi līgumus ar ceļu būves uzņēmumiem par to darbinieku izmitināšanu vai mežstrādniekiem, kuriem tuvumā ir kāds objekts, kurā ir darbs uz noteiktu laiku. Aizkraukles novada pašvaldība norādījusi, ka Neretas Jāņa Jaunsudrabiņa vidusskolai 2022. gadā bija noslēgts līgums ar AS "Liepājas autobusu parks".
- 80 Skaidrojot pamatojumu par nepieciešamību nodrošināt šādu pakalpojumu trešajām personām, pašvaldības galvenokārt min nepieciešamību nodrošināt dienesta viesnīcas telpu lietderīgu un racionālu izmantošanu un pārvaldīšanu, sekmētu pašvaldībai noteiktās izglītības funkcijas īstenošanu.
- 81 Vienlaicīgi, piemēram, Bauskas novada pašvaldība par nepieciešamību nodrošināt Valles pamatskolas dienesta viesnīcu pakalpojumus trešajām personām, norāda vajadzību iegūt attiecīgajai izglītības iestādei papildu finansējumu, lai varētu iegādāties jaunu inventāru (gultas matračī, dvieļi, gultas veļa) vai atļauties veikt kosmētisko remontu kādā no skolas dienesta viesnīcas telpām.
- 82 Arī Preiļu novada pašvaldība par Jāņa Eglīša Preiļu Valsts ģimnāzijas dienesta viesnīcu un Aglonas vidusskolas dienesta viesnīcu norāda, ka tā ir iespēja iegūt papildu finansējumu, jo vasarā dienesta viesnīca ir brīva.
- 83 Rēzeknes novada pašvaldība skaidrojusi, ka Nautrēnu vidusskolas dienesta viesnīcas pakalpojumi trešajām personām ir nepieciešami, lai pašvaldība varētu veikt savas funkcijas izglītības, kultūras, sporta, militāri patriotiskās audzināšanas jomās. Tuvākajā apkaimē (Rēzekne 35 km) piedāvājumu izvietot līdz 40 cilvēkiem vienuviet nav. Bez tam arī pašvaldību darbiniekiem, kuru darbam ir sezonāls raksturs (dienesta viesnīcas apkalpojošais personāls), tiek nodrošināta noslodzes nepārtrauktība. Rēzeknes novada pašvaldība norādījusi,

ka svarīgi ir arī izmantot esošo potenciālu, ieguldītos resursus teritorijas attīstībai un iedzīvotājiem sniegto pakalpojumu klāsta palielināšanai.

- 84 Rīgas valstspilsētas pašvaldība norādījusi par nepieciešamību nodrošināt Rīgas 95. vidusskolas lietošanā un apsaimniekošanā nodotās dienesta viesnīcas pakalpojumus trešajām personām, jo no saņemtajiem ieņēmumiem tiek nosegti kārtējie dienesta viesnīcas remontu un inventāra iegādes izdevumi.
- 85 Saulkrastu novada pašvaldība par Sējas pamatskolas dienesta viesnīcu skaidrojusi, ka tā nav tendēta, lai to izmantotu skolēni, jo šāds pieprasījums nebija, atzīstot, ka Sējas pamatskolas dienesta viesnīcas atrašanās vietas un infrastruktūras specifika vairāk rada pamatu dienesta viesnīcu izmantot aktīviem un atpūtas pasākumiem.
- 86 Tukuma novada pašvaldība skaidrojusi, ka Tukuma Sporta skolas nolikuma 47. punkts nosaka, ka skola var sniegt dažādus maksas pakalpojumus saskaņā ar pašvaldības apstiprinātajiem tarifiem un kārtību. Nolikuma 48. punkts nosaka, ka skolas saimnieciskās darbības rezultātā gūtie ieņēmumi neietekmē valsts budžeta un pašvaldības budžeta gadskārtējo asignējumu apmēru. Tos izmanto skolas materiālās bāzes uzturēšanai, skolas attīstībai, mācību procesa īstenošanai, mācību līdzekļu iegādei, pedagogu, saimnieciskā personāla un izglītojamo materiālajai stimulēšanai.
- 87 Vienlaicīgi, apkopojot pašvaldību sniegto informāciju, KP secina, ka neviena no pašvaldībām nav iesniegusi izvērtējumu, lai pamatotu nepieciešamību nodrošināt dienesta viesnīcu pakalpojumus trešajām personām. Tāpat KP nav konstatējusi gadījumus, kad izglītības iestāde būtu apstiprināšanai pašvaldībā pie maksas pakalpojuma cenrāža un tā izmaksu aprēķinam pievienotu izvērtējumu par nepieciešamību nodrošināt šādus pakalpojumus trešajām personām.
- 88 Turklāt arī VARAM izstrādātajā metodiskajā materiālā pašvaldībām "*Vadlīnijas maksas pakalpojumu izcenojuma noteikšanai un izcenojumu apstiprināšanas kārtībai pašvaldībās*" 7. punktā norādīts, ka pirms pakalpojuma iekļaušanas cenrādī institūcijas izvērtē pakalpojumus, ņemot vērā to būtību un sniegšanas lietderību, kā arī atbilstību institūcijas darbības mērķiem un nolikumam. Institūcijas plāno tādus maksas pakalpojumus, pēc kuriem ir pieprasījums un kuri nekropļo uzņēmējdarbības konkurenci attiecīgajā teritorijā. Līdz ar to KP nav skaidrs, vai un kā šo izvērtējumu dienesta viesnīcas veic.
- 89 Taču KP kā netipisku gadījumu norāda Siguldas novada pašvaldības pieeju, kas skaidrojusi, ka, lai neradītu konkurenci privātajam sektoram, Iekšējos noteikumos Nr. 1/2021 "Kārtība, kādā tiek piešķirta un izīrēta dzīvojamā platība Laurenču sākumskolas dienesta viesnīcā" 9.5. punktā ir iekļauts nosacījums, ka, ja paredzēta pieaugušo izmitināšana un pasākuma organizators nav ne pašvaldība, ne arī tās iestāde, papildus ir jāgūst no iesniedzēja apstiprinājums, ka konkrētajā teritorijā nav privātpersonu dzīvojamo telpu piedāvājumu un dienesta viesnīcas dzīvojamās telpas ir vienīgais iespējamais risinājums.³⁰ Vienlaicīgi KP secina, ka Laurenču sākumskola tirgus uzraudzības analizētajā periodā nav guvusi ienākumus par dienesta viesnīcas pakalpojumiem trešajām personām.

³⁰ <https://www.sigulda.lv/upload/filemanager/Iek%C5%A1%C4%93jie%20noteikumi%20Nr.1%202021%20K%C4%81rt%C4%ABba,%20k%C4%81d%C4%81%20tiek%20pie%C5%A1%C4%B7irta%20un%20iz%C4%ABr%C4%93ta%20dz%C4%ABvojam%C4%81%20plat%C4%ABba%20Lauren%C4%8Dus%C4%81kumskolas%20dienesta%20viesn%C4%ABc%C4%81%20.pdf>

IZM, KM un ZM dienesta viesnīcas

- 90 **IZM** izglītības iestādes ir sniegušas trešo personu raksturojumu, galvenokārt norādot, ka dienesta viesnīcas pakalpojumus izmanto individuālas un juridiskas personas, nometnes un sporta skolas/biedrības. Ventspils tehnikums norādījis, ka dienesta viesnīcu izmanto arī tūristu grupas. Liepājas Valsts tehnikums norādījis, ka telpu renovācijas periodā būvfirmas pārstāvji izmantojuši dienesta viesnīcas pakalpojumus.
- 91 Skaidrojot pamatojumu par nepieciešamību nodrošināt šādu pakalpojumu trešajām personām, **IZM** galvenokārt norāda uz nepieciešamību nodrošināt saimniecisko darbību, gūt papildu ieņēmumus remontdarbiem, labiekārtošanai, inventāra un pamatlīdzekļu iegādei vai ka tas vienkārši ir finansiāls ieguvums.
- 92 Attiecībā uz Ogres tehnikumu norādīts, ka dienesta viesnīcas pakalpojumus trešajām personām mācību gada laikā nodrošina atsevišķos gadījumos un katrs pieprasījums par dienesta viesnīcas izīrēšanu trešajām personām tiek rūpīgi izvērtēts. Un dienesta viesnīcas pakalpojums tiek nodrošināts vasaras mēnešos, kad izglītojamiem ir brīvlaiks, gūstot ienākumus no sniegtā maksas pakalpojuma.
- 93 Attiecībā uz Ventspils tehnikumu norādīts, ka Ventspilī nav daudz iespēju izmitināt lielas tūristu vai sportistu grupas – vasaras periodā pēc šāda pakalpojuma ir liels pieprasījums; un ka viesu uzņemšanas dienesta speciālistēm (viesnīcas dežurantiem) darba samaksa tiek izmaksāta no pašu ieņēmumiem, līdz ar to ieņēmumi ir nepieciešami algu izmaksas nodrošināšanai šīm darbiniecēm. Vienlaicīgi KP secina, ka Ventspilī Olimpiskais centrs "Ventspils" jau piedāvā izmitināšanas pakalpojumus viesnīcā ar 154 vietām.³¹
- 94 Attiecībā uz Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmiju kā pamatojums norādīts nepilna telpu noslodze un nepieciešamība atdot aizdevumu Valsts kasē, par ko 25.08.2018. ir noslēgts aizdevuma līgums. Savukārt Aizkraukles Profesionālajai vidusskolai ir pašu ieņēmumu plāns gadam.
- 95 **KM** norādījusi, ka tās dienesta viesnīcas pakalpojumus galvenokārt izmanto valsts un pašvaldību iestādes un individuāli apmeklētāji. Kā pamatojums par nepieciešamību nodrošināt šādu pakalpojumu trešajām personām tiek minēts, ka dienesta viesnīcas pakalpojumus izmanto gadījumos, kad personas piedalās skolas rīkotajos konkursos, festivālos, meistarklasēs. Tāpat pakalpojums tiek piedāvāts, jo ir interese no ģimeņu puses.
- 96 **ZM** sniegusi trešo personu raksturojumu, norādot, ka Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes dienesta viesnīcu pakalpojumus izmanto Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes studējošo pašpārvaldes un studentu korporāciju rīkoto pasākumu dalībnieki, dažādu Latvijas sporta skolu audzēkņiem un pasniedzējiem, piedaloties treniņnometnēs un sacensībās, juridiskas personas (pārsvarā dažādu biedrību) pasākumu dalībniekiem. Kā arī atsevišķas juridiskas personas (noslēgti līgumi par darbinieku izmitināšanu), jo Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte 2016. – 2020. gadā realizēja Jelgavas pils renovācijas projektu. Tāpat pakāpeniski tika un tiek veikti dažāda apjoma renovāciju un remontdarbi vairākās dienesta viesnīcās, un uz šo remontdarbu laiku tika izmitināti būvfirmu strādājošie.
- 97 Savukārt Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes Malnavas koledžas dienesta viesnīcu galvenokārt vasaras periodā izmanto arī individuālas fiziskās personas un dažreiz arī juridiskās personas. Un šobrīd nav noslēgtu spēkā esošu līgumu par juridisku personu darbinieku izmitināšanu.

³¹ <https://www.ocventspils.lv/kompleksi/olimpiska-centra-ventspils-viesnica>

- 98 Skaidrojot pamatojumu par nepieciešamību nodrošināt šādu pakalpojumu trešajām personām, tiek minēts, ka vasaras periodā Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes Malnavas koledžas dienesta viesnīcas telpas netiek izmantotas audzēkņu un studentu izmitināšanai. Taču nekustamā īpašuma uzturēšanas izmaksas ir būtiskas, līdz ar to ienākumi no trešo personu izmitināšanas tiek novirzīti dienesta viesnīcas telpu uzturēšanai.
- 99 Tādējādi, apkopojot **IZM, KM un ZM** sniegto informāciju, KP secina, ka IZM nav sniegusi detalizētu izvērtējumu par konkrētās izglītības iestādes nepieciešamību nodrošināt dienesta viesnīcu pakalpojumus trešajām personām. Vienlaicīgi KP konstatē, ka Valsts kontrole jau 2020. gadā revīzijas ziņojumā "*Profesionālā vidējā izglītība – vai kļuvusi pievilcīgāka un sagatavo valstī pieprasītus speciālistus?*"³² norādījusi, ka izglītības iestādēm nav noteiktas skaidras prasības (ierobežojumi) saimnieciskās darbības īstenošanai, līdzsvarojot ieguvumu no maksas pakalpojumu sniegšanas ar to radīto ietekmi uz konkurenci un nodrošinot to samērīgumu. Tāpat tika secināts, ka izglītības iestādes saimnieciskajai darbībai būtu jābūt kā "veselīgam" blakusproduktam tās pamatuzdevuma īstenošanā, un tai nevajadzētu atstāt negatīvu ietekmi uz konkurenci starp tirgus dalībniekiem pakalpojumu nodrošināšanā. Un, lai gan, piemēram, Ogres tehnikums ir norādījis, ka katrs pieprasījums no trešajām personām tiek rūpīgi izvērtēts, KP nav skaidrs, pēc kādiem kritērijiem šāds izvērtējums tiek veikts.

2.6. Reklāma un Eiropas Savienību fondu piesaiste

- 100 Izvērtējot **pašvaldību** sniegto informāciju, KP secina, ka dienesta viesnīcas tūrisma nolūkos lielākoties netiek reklamētas. Taču atsevišķos gadījumos KP secina, ka informācija ir pieejama ar tūrismu saistītās mājaslapās, kā arī Tūrisma informācijas centros un to mājaslapās, un sociālajos tīklos, attiecīgo pašvaldību mājaslapās un izglītības iestāžu mājaslapās. Informācijas par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības Rēzeknes pilsētas dienesta viesnīcu ir pieejama Latgales tūrisma mājaslapā <https://latgale.travel/>, informācija par Balvu novada pašvaldības Balvu Valsts ģimnāzijas dienesta viesnīcu ir pieejama www.visitlatgale.com, visit.balvi.lv. Informācija par Valkas novada pašvaldības Valkas Jāņa Cimzes ģimnāzija ir pieejama visit.valka.lv. Savukārt Balvu novada pašvaldības Zaļenieku komerciālās un amatniecības vidusskolas dienesta viesnīca izmanto rezervēšanas platformu www.booking.com.
- 101 Izvērtējot **IZM** sniegto informāciju, KP secina, ka dienesta viesnīcas arī lielākoties netiek tūrisma nolūkos reklamētas. Taču atsevišķos gadījumos KP secina, ka informācija ir pieejama ar tūrismu saistītās mājaslapās. Informācija par Latgales Industriālo tehnikumu ir atrodamā Dagdas un Krāslavas Tūrisma informācijas punktos (bukletos, brošūrās), kā arī www.visitlatgale.com, www.visitkraslava.com, www.visitdagda.com, www.vietas.lv. Informācija par Ventspils tehnikumu atrodamā www.visitventspils.com. Savukārt Smiltenes tehnikuma mācību viesnīca "Kalna ligzda" un Valmieras tehnikums izmanto rezervēšanas platformu www.booking.lv un informācija par to atrodamā citās ar tūrismu saistītās mājaslapās.

³² https://www.lrvk.gov.lv/lv/getrevisionfile/29442-MCLTKU40QOCam1C_rCnUhhWDOVZ5PuJC.pdf

- 102 Informācijas apkopošanas rezultātā KP konstatējusi, ka neviena no **KM** un **ZM** padotībā esošajām dienesta viesnīcām netiek reklamēta vai atspoguļota ar tūrisma saistītas tīmekļvietnēs.
- 103 Ņemot vērā, ka reklāmu izmanto, lai piesaistītu jaunus klientus vai informētu pašvaldības iedzīvotājus par pieejamiem pakalpojumiem un veicinātu to izmantošanu, tad, KP ieskatā, tas var liecināt par nepieciešamību dienesta viesnīcu nodot apsaimniekošanā privātajiem pakalpojuma sniedzējiem vai dibināt kapitālsabiedrību. Tādējādi būtu rūpīgi jāvērtē mērķis, ar kādu tiek ievietota informācija par dienesta viesnīcu ar tūrisma saistītās mājaslapās.
- 104 Apkopojot **pašvaldību** sniegto informāciju, KP secina, ka no 61 dienesta viesnīcas 21 gadījumā izbūvei vai remontiem ir piesaistīti Eiropas Savienības fondu līdzekļi. Savukārt no 46 **IZM** dienesta viesnīcu ēkām, kurās tiek sniegti izmitināšanas pakalpojumi trešajām personām, 30 gadījumos izbūvei vai remontiem ir piesaistīti Eiropas Savienības fondu līdzekļi, kā arī **ZM** dienesta viesnīcu renovācijai un rekonstrukcijai ir piesaistīti Eiropas Savienības fondu līdzekļi.
- 105 Tirgus uzraudzības analizētajā periodā nevienai no **KM** padotībā esošajai dienesta viesnīcai nebija piesaistīti Eiropas Savienības fonda līdzekļi dienesta viesnīcas izbūvei vai remontam.³³ Taču vienlaicīgi KP secina, ka KM padotībā esošajās izglītības iestādēs jau ilgstoši ir neatrisinātas infrastruktūras problēmas un, iegūstot profesionālās izglītības kompetences centra statusu, profesionālās vidējās izglītības iestādes varēja pretendēt uz Eiropas Savienības fondu finansējumu ēku un telpu uzlabošanai. Un, lai gan Mākslas izglītības kompetences centrs "Liepājas Mūzikas, mākslas un dizaina vidusskola" dienesta viesnīcas darbība ir ārpus tirgus uzraudzības tvēruma, ir svarīgi pēc dienesta viesnīcas ēkas atjaunošanas veikt atbilstošu izvērtējumu, ja tiek plānots nodrošināt vai arī tiek nodrošināti dienesta viesnīcu pakalpojumi trešajām personām, un izstrādāt kārtību, kas noteiktu, kādos gadījumos un kādā apmērā saimnieciskā darbība ir pieļaujama, lai netiktu negatīvi ietekmēta konkurence.
- 106 Lai gan KP nenoliedz, ka arī privātajiem izmitināšanas un ar tūrisma saistītiem pakalpojuma sniedzējiem ir iespēja piesaistīt Eiropas Savienības fondu līdzekļus, KP ieskatā, Eiropas Savienības fondu pieejamība ir veicinājusi izglītības iestāžu infrastruktūras uzlabojumus, kā rezultātā tās bieži vien piedāvā modernas un labi uzturētās telpas, kas var nodrošināt arī tūristiem komfortablu un kvalitatīvu naktsmitni ar visām nepieciešamajām ērtībām.
- 107 Tāpat KP vērš uzmanību uz nepieciešamību ievērot konkrēto Eiropas Savienību fondu ierobežojumus attiecībā uz papildinošās saimnieciskās darbības apjomu un regulāri analizēt šo darbību ienākumus.

VI. SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Secinājumi

1. Saskaņā ar izglītību regulējošiem normatīviem aktiem izglītības iestādes var veikt saimniecisko darbību, sniedzot maksas pakalpojumus, ja tas netraucē izglītības programmu īstenošanu.

³³ Mākslas izglītības kompetences centrs "Liepājas Mūzikas, mākslas un dizaina vidusskola" dienesta viesnīcai ir piesaistīti Eiropas Savienības fonda līdzekļi, taču tā ieņēmumu sākusī saņemt tikai 2023. gadā, kas ir ārpus tirgus uzraudzības analizētajā perioda.

2. KP, apkopojot datus par 116 pašvaldību, IZM, KM un ZM dienesta viesnīcām, kas nodrošina dienesta viesnīcu pakalpojumus trešajām personām, secina, ka 74 no tām cenas par gultas vietu vai numuriņu diennaktī ir robežās no **3 līdz 10 euro**, 34 no tām cenas ir robežās no **10 līdz 20 euro**, bet tikai 8 no tām cenas ir vairāk kā **20 euro**. Vienlaicīgi KP secina, ka tiek piedāvāti arī paaugstināta komforta numuri, cenai sasniedzot pat 100 euro.
3. Dienesta viesnīcas, piedāvājot paaugstināta komforta numurus, diferencē savu pakalpojumu piedāvājumu. Paaugstināta komforta numuri, KP ieskatā, apmierina viesu dažādas vajadzības, piesaista plašāku auditoriju un rada papildu ieņēmumus, pat atsevišķos gadījumos konkurējot ar augstākas klases viesnīcām.
4. Lai gan pēdējo gadus ir noticis nepārprotams izmaksu pieaugums, visas izglītības iestādes nav veikušas naktsmitņu maksas pakalpojumu cenrāžu aktualizāciju un maksa par pakalpojumiem netiek pārskatīta vairākus gadus.
5. KP ieskatā, apstākļi, ka IZM un KM dienesta viesnīcu cenrāži kā normatīvie akti tiek apstiprināti Ministru kabinetā, var apgrūtināt un sarežģīt dienesta viesnīcu spēju efektīvi un ātri reaģēt uz nepieciešamību izdarīt grozījumus maksas cenrādī.
6. Secināms, ka cenas par dienesta viesnīcas pakalpojumiem ierobežojums ar izmaksām nebūtu attiecināms uz gadījumiem, kad pakalpojums tiek sniegts tirgus apstākļos ārpus konkrētās iestādes tiešajām funkcijām un uzdevumiem.
7. Cena par dienesta viesnīcas pakalpojumiem šobrīd tiek noteikta tādā apmērā, kas atbilst ar pakalpojuma sniegšanu saistītajiem faktiskajiem izdevumiem, t. i., netiek iekļauts peļņas apmērs. KP konstatē, ka tikai atsevišķas augstskolas, kas, realizējot savu autonomiju, iekļauj arī peļņas apmēru. KP ieskatā, konkurences neitralitātes risks ir tad, kad valsts vai pašvaldību izglītības iestādes piedāvā identiskus pakalpojumus un konkurē ar privātajiem tirgus dalībniekiem, neiekļaujot peļņas apmēru. Konkurences likums attiecas uz visiem tirgus dalībniekiem, kas veic saimniecisko darbību, arī publisko tiesību subjektiem, ja tie veic saimniecisko darbību privāto tiesību jomā.
8. Neviena no dienesta viesnīcām nav sniegusi detalizētu izvērtējumu, lai pamatotu nepieciešamību nodrošināt dienesta viesnīcu pakalpojumus trešajām personām.
9. KP secina, ka dienesta viesnīcas lielākoties netiek tūrisma nolūkos reklamētas. Taču vienlaicīgi KP secina, ka informācija par dienesta viesnīcām ir pieejama ar tūrismu saistītās mājaslapās. Ņemot vērā, ka reklāmu izmanto, lai piesaistītu jaunus klientus vai informētu pašvaldības iedzīvotājus par pieejamiem pakalpojumiem un veicinātu to izmantošanu, tad, KP ieskatā, tas var arī liecināt par nepieciešamību dienesta viesnīcu nodot apsaimniekošanā privātajiem pakalpojuma sniedzējiem vai nepieciešamību dibināt kapitālsabiedrību. Līdz ar to, ņemot vērā, ka reklāma var būt mēģinājums efektīvāk konkurēt tirgū, būtu rūpīgi jāvērtē mērķis, ar kādu tiek ievietota informācija par dienesta viesnīcu ar tūrismu saistītās mājaslapās.

Priekšlikumi

- 10.KP aicina regulāri pārskatīt attiecīgās dienesta viesnīcu pakalpojuma izmaksas, sekojot līdzī dabiskam izmaksu pieaugumam, lai konstatētu, vai nav būtiski mainījušās izmaksas vai plānotais maksas pakalpojumu vienību skaits noteiktā laika posmā. Vienlaicīgi ir svarīgi izglītības iestādēm pilnīgi izanalizēt pakalpojuma veidojošās izmaksas un pārskatīt pakalpojuma izmaksu aprēķinu, lai tajā tiktu pilnīgi un precīzi uzskaitītas visas izmaksas, pārskatot sniegtā pakalpojuma nodrošinājumu un saistīto nodrošinājumu (stāvvietas, sporta laukumi u. tml.), kas pēc ekonomiskās būtības ir attiecināmas uz pakalpojuma sniegšanu.
- 11.KP ieskatā, būtu nepieciešams ieviest tādu kārtību, kas ļautu dienesta viesnīcām pietiekoši ātri un efektīvi reaģēt uz nepieciešamību veikt izmaiņas cenrādī. KP arī aicina atbildīgās ministrijas regulāri uzraudzīt un atbalstīt dienesta viesnīcas, lai nodrošinātu nepieciešamo grozījumu izdarīšanu. Vienlaicīgi, ja nav iespējams nodrošināt regulāru cenrāžu pārskatīšanu, KP ieskatā, būtu apsverama cenas noteikšana pēc tāmes.
- 12.KP uzskata, ka konkurences apstākļos tirgū, nosakot maksas pakalpojuma izcenojumu, cenām jābūt noteiktām atbilstoši tirgus principiem, t. i., ietverot arī peļņu. KP ieskatā, peļņas neiekļaušana rada iespaidu, ka cena par pakalpojumu ir zemāka nekā privātajiem pakalpojuma sniedzējiem, līdz ar to tas var sniegt priekšrocības konkurencē ar privātiem pakalpojuma sniedzējiem. Lai ar skaidru un nepārprotamu regulējumu nodrošinātu godīgas konkurences apstākļus, KP ieskatā, ir jāvērtē nepieciešamība normatīvajos aktos noteikt, ka uz publisko tiesību subjektiem, ja tie veic saimniecisko darbību privāto tiesību jomā, nebūtu attiecināms princips, ka samaksa par pakalpojumu nedrīkst pārsniegt ar pakalpojuma sniegšanu saistītās izmaksas un cena nosakāma atbilstoši tirgus cenai.
- 13.KP aicina dienesta viesnīcas veikt izvērtējumu, lai saprastu konkurences situāciju tirgū. KP ieskatā, būtu nepieciešams izprast vietējo un reģionālo tūrisma nozari, identificējot konkurentus tirgū, to piedāvājumu un cenas. Dienesta viesnīcai jāizvērtē ieguvums no maksas pakalpojumu sniegšanas un to radīto ietekmi uz konkurenci, nodrošinot to samērīgumu un tādā veidā mazinot iespējamo negatīvo ietekmi uz konkurenci. Tāpat veicama efektīva komunikācija ar vietējiem privātajiem uzņēmējiem, uzklusot tos un ņemot vērā viņu viedokli par dienesta viesnīcas ietekmi uz tirgu un vietējo ekonomiku. Būtu vēlams arī izstrādāt skaidru izejas stratēģiju, ja dienesta viesnīca negatīvi ietekmē privāto uzņēmējdarbību.
- 14.KP aicina izvērtēt, vai dienesta viesnīcas būtu iespējams nodot nomā privātam tirgus dalībniekam, nomas līgumā paredzot sadarbības aspektus un izglītības iestādei nosakot gan nomas maksu studentiem, gan iekšējās kārtības noteikumus. Īpaši tas būtu attiecināms uz tām dienesta viesnīcām, kurās skolēni vairs netiek izmitināti vai skolēnu izmitināšanas proporcija pret trešajām personām ir mazāka.
- 15.KP ieskatā, IZM būtu nepieciešams veikt izvērtējumu par Smiltenes tehnikuma mācību viesnīcas "Kalna ligzda" saimniecisko darbību, vērtējot, vai saimnieciskās darbības apjoms nepārsniedz mācību procesa nepieciešamo apjomu un vai mācību viesnīcas mērķi nav iespējams sasniegt ar citiem līdzekļiem.

Pateicība

Konkurences padome pateicas pašvaldībām, Izglītības un zinātnes ministrijai, Kultūras ministrijai, Zemkopības ministrijai un izglītības iestādēm, kas sniedza tirgus uzraudzības veikšanai nepieciešamo informāciju.

Par tirgus uzraudzībām

Konkurences padome veic tirgus uzraudzības – padziļinātu konkurences situācijas analīzi – mērķtiecīgi izvēlētos tirgos, lai atklātu un novērstu konkurences kropļojumus, kas ierobežo uzņēmumu vienlīdzīgu sāncensību.

Uzraudzības noslēguma ziņojums tiek publiskots, ja to neliedz informācijas pieejamības ierobežojumi un ja informācija par tirgu, kas iegūta papildus pārkāpuma konstatēšanai vai nekonstatēšanai, uzskatāma par būtisku.

Sabiedrības līdzdalības iespējas

*Anonīmas ziņošanas iespēja Konkurences padomes interneta vietnē:
<http://www.kp.gov.lv/lv/tipoffs>*

Informēt Konkurences padomi par iespējamiem pārkāpumiem vai saņemt konsultāciju iespējams gan klātienē (iepriekš piesakoties), gan telefoniski (arī neatklājot savu identitāti).

Konkurences padome

Brīvības 55, 2. korp.,

Rīga, LV-1010,

Tālrunis: +371 67282865

E-pasts: pasts@kp.gov.lv

www.kp.gov.lv

[@KPgovLV](https://twitter.com/KPgovLV)